

תורת עניית אמן - שיעור 641

I. חשיבות הענין

- (א) **עיינ בשבת** (ק"ט:): דכל העונה אמן יהא שמייה רבא בכל כחו קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה וכתב הפמ"ג (נ"ז - ה) "דבכל כחו" או כפירוש רש"י בכל כוונתו או כפירוש התוספות בקול רם ולכן יש לקיים בשתייהם וכ"כ השו"ע (נ"ז - ז) שקול זה שובר כל המקטריגים
- (ב) **קטן מאימתי בא לעולם הבא** משעה שאומר אמן (סנהדרין ק"י)
- (ג) **כל העונה אמן בכל כוחו** גדול יותר מהמברך (מ"ב קפ"ט - ה)
- (ד) **אסור להמתין בענייתו מפני שהוא אמן יתומה** (שו"ע קכ"ד - ח)
- (ה) **אסור לענות אמן חטופה** דהיינו שלא ימהר לענות קודם שיסיים המברך כל הברכה (קכ"ד - ח)
- (ו) **העונה אמן לא יגביה קולו** יותר מהמברך (קכ"ד - ז) אמנם אם כוונתו בהרמו קולו כדי לזרז להעם שיענו מותר (מ"ב ט"ז)

II. דיני הענין

- (א) **אדם לא יענה אמן** אחר ברכת אדם שמשמיע קולו בתפילת הלחש של שמונה עשרה (אשי ישראל ד - ג)
- (ב) **מי שאינו נוהג לברך** על תפילין של ראש יכול לענות אמן אחר תפילין של ראש שבירך אחד מבני אשכנז (שם ד - הערה ה)
- (ג) **ספק אמן לקולא** מ"מ אין איסור אם עונה אמן (בה"ל רט"ז - ד ד"ה ואסור)
- (ד) **דוקא בברכת המצוות** חייב לענות אמן משא"כ בברכת הנהנין דהחיוב רק אם נהנה מ"מ הרשות בידו (שו"ת אלף לך שלמה ז"ה)
- (ה) **גם אם המברך ברשות אחרת** חייב השומע לענות אמן (שם הערה ד בשם שלמת חיים)
- (ו) **אם שומע ב' ברכות כאחד** רשאי לומר אמן ב' פעמים זה אחר זה ומוטב שיאמר אמן ואמן (מ"ב קכ"ד - כ"ה)
- (ז) **אין עונים אמן בגלוי ראש** וצ"ע איך ינהג המסדר קידושין שיודע שנמצאים במקום אנשים שיענו אמן בגלוי ראש ומצבים כאלו (שו"ת רבבות אפרים ו - ל"ד)
- (ח) **השומע ברכה מציבור** המתפללים לאחר זמן תפילה לא יענה אמן על ברכותיהם ויש מקילים (אשי ישראל ד - הערה ט"ו)
- (ט) **מי שהמתין יותר מתוך כדי דיבור** דהיינו ג' תיבות או ד' תיבות לא יענה כלל דהוי אמן יתומה (מ"ב ל"ד)
- (י) **מי שלא שמע הברכה כלל** רק שומע שעונין אמן ויודע על איזה ברכה קאי יענה עמהם וכן בקדיש וקדושה וברכו (קכ"ד - ה) ואם אינו יודע על איזה ברכה קאי אין עונין אמן (רמ"א ח)
- (יא) **אין עונין אמן על ברכת קטן שלא הגיע לחינוך** (מ"ב רט"ז - ט"ז) והגרש"ז אויערבאך נהג לענות אמן מגומגמת שתשמע כעין אמן והמנהג לענות (אשי ישראל הערה ט)

- (יב) **אחר ברכת נשים** שכרכו על מצות עשה שהזמן גרמא מותר לענות אמן אבל לא חיוב (מ"ב קכ"ד - מ"ז)
- (יג) **אין עונין אמן אחר ברכת אפיקורוס** ועונין אמן אחר ברכת עובדי כוכבים (רע"ו - ז) דאין דרכו לכויין לעבודה זרה (מ"ב י"ג)
- (יד) **עניית אמן אחר קריאת המגילה** ע"י מיקראפאן עיין באג"מ (ז - ק"ח וד - קכ"ו) דיותר טוב שלא לעשותו (דהיינו הקריאה) ועיין בשו"ת מנחת שלמה (ט - סוס"ק ה) דאם עומד רחוק דינו כעונה אמן לבטלה וה"ה בטליפון וכ"ש ב'video
- (טו) **עניית אמן בבית הכסא** ובמרחץ או מקוה עיין בלבוש (פ"ד - ה) דבמרחץ בחדר הפנימי אסור בדברי תורה וכ"ש לענות אמן ומשמע דאמן חמור מהרהור
- (טז) **האומרים קדיש יקפידו לאומרו ביחד** מילה במילה כדי שהציבור יוכלו לכויין בשמיעת הקדיש ולענות כדין מ"מ אם היה ביניהם יותר מכדי דיבור יענו אמן על שניהם ועוד לא יעמדו כולם יחד כי תרי קלי לא משתמע (אשי ישראל ט"ו - ל"ח)
- (יז) **טוב שלא לשהות** אפילו בשתיקה בין ברוך שאמר להודו מ"מ מותר לענות אמן על כל הברכות ששומע ולכתחלה טוב שיתחיל מעט מפסוד"ז לפני שעונה אמן משום הפסק בין הברכה
- (יח) **באמצע הלל** שומע ברכה או שאר דבר שבקדושה ככרכו קדושה וקדיש יכול לענות מלבד לעניית ברוך הוא וברוך שמו שלא יענה (אשי ישראל ל"ט - מ"ו)
- (יט) **אחר ברכת הבוחר בעמו ישראל באהבה** דעת הרמ"א (ס"ז - ז) דאומרים אמן אמנם המ"ב (ט"ז) כתב דלכתחלה יותר טוב שיסיים בשוה עם הש"ץ ולא יצטרך לענות אמן אחריו וכ"כ השו"ע (ק"ט - ז) מ"מ אם סיים הברכה לפני הש"ץ יש לענות אמן וכן דעת השו"ע (ס"ו - ז) ואין אומרים אחר גאל ישראל דהוי הפסק והרמ"א כתב דאומרים אמן והמ"ב (ל"ה) כתב יתחיל ה' שפתי קודם שהש"ץ אומר גאל ישראל

III. פסקים מהאגרות משה

- (א) **ברכות של אלו שאינם מאמינים** כגון ראבייס הרעפארמער וקאנסרוואטיזון אין לענות אמן אחר ברכותיהם דכיון שהם כופרים הוי הזכרת השם אצלם רק כדברים בעלמא אמנם לאלו שאינם שומרי תורה אם מאמינים בהשי"ת ורק עוברין לתיאבון צריך לענות אחריהם (אג"מ ג - כ"ח זי - ג - ל"ח)
- (ב) **בקדיש איכא דין אמן יתומה** דהיינו אם יענה אמן כשלא יודע על איזה דבר מהקדיש הוא עונה או שעונה אחר כדי דיבור מעניית הקהל (אג"מ ה - ס"ח - ט"ז)
- (ג) **ברכת יוצר ואהבה רבה** אומר עם הש"ץ בנחת ולא יענה אמן אחר סיום הבוחר בעמו ישראל משום הפסק (אג"מ ז - ז)
- (ד) **אין אומרים אמן על ברכת עצמו** או ברכת חבירו שמסיים בשוה עם חבירו או תוך כדי דיבור עם חבירו שזהו גנאי שסובר שצריכין להוסיף על מה שתיקנו (אג"מ ה - ט)
- (ה) **אם אי אפשר לשמוע הבדלה** בבית החולים צריך לענות אמן על ברכה ששומעין ע"י טליפון וע"י מייקראפאן מספק אמנם ק"ש ובהמ"ז צריך למחות באלו הרוצים לצאת במייקראפאן (אג"מ ז - ח"א - ז)
- (ו) **אשה שברכה זמן ביו"ט** בהדלקת הנרות מחוייבת לענות אמן אחר ברכת זמן בקידוש דאמן חיוב גמור ולא רשות ורק שיחה וגם אמן על ברכות אחרות הוא הפסק (אג"מ ז - ק"ח)